

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою факультету
національної безпеки, права та
міжнародних відносин

27 серпня 2025 р., протокол № 8
Розглядає Вченою радою

Лариса СЕРГІЄНКО

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Антикорупційна політика»

для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр»
спеціальності 052 «Політологія»
освітньо-професійна програма «Політичний менеджмент та PR»
факультет Національної безпеки, права та міжнародних відносин
кафедра Національної безпеки, публічного управління та адміністрування

Схвалено на засіданні кафедри
національної безпеки,
публічного управління та
адміністрування
25 серпня 2025 р.,
протокол № 7

Завідувач кафедри

Світлана СВІРКО Світлана СВІРКО

Розробник: доктор філософії, доцент кафедри національної безпеки, публічного
управління та адміністрування НАУМЧУК Катерина

Житомир
2025 – 2026 н.р.

ЗМІСТ

Вступ	3
МОДУЛЬ 1. КОРУПЦІЯ ЯК СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНЕ ЯВИЩЕ, ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	4
Тема 1. Сутність та поняття корупції	4
Тема 2. Корупція як суспільно - небезпечне явище	5
Тема 3. Нормативно-правова база антикорупційної діяльності в Україні	6
Тема 4. Засади забезпечення державної антикорупційної політики	7
МОДУЛЬ 2. АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВИ, ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА СТРУКТУРА ОРГАНІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ	8
Тема 5. Мета та пріоритетні завдання державної антикорупційної політики	8
Тема 6. Антикорупційна стратегія України — один із пріоритетів запобігання та протидії корупції	10
Тема 7. Механізми реалізації антикорупційної стратегії	11
Тема 8. Державний та громадський контроль за реалізацією антикорупційної стратегії	12
Тема 9. Інституційні та функціональні конфлікти інтересів у системі публічної адміністрації	13
Тема 10. Система антикорупційних органів України	14
Тема 11. Заходи, спрямовані на запобігання й протидію корупції	16
Тема 12. Сучасні проблеми відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та усунення їх наслідків	18
Список рекомендованих джерел і літератури	26

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/2

ВСТУП

Тривалий час корупція є суспільною проблемою, що на міжнародному рівні визнана актуальною не лише для окремо взятих країн, а й для світової спільноти в цілому. Для України ефективна політика запобігання та протидії корупції є критично важливою з огляду на високу корумпованість різних галузей в нашій державі, що визнаний політичним керівництвом, вітчизняними та зарубіжними аналітиками, відповідними міжнародними інституціями. Корупція в сучасних умовах стала чинником, що негативно впливає на всі сфери суспільного життя, виступає серйозною перешкодою для здійснення системних реформ та становить загрозу національній безпеці України.

Оскільки виконання практичних робіт є невід’ємною складовою навчального процесу, важливим чинником, який формує вміння навчатися, сприяє активізації засвоєння студентами знань та їх реалізації в час, вільний від обов’язкових аудиторних занять.

Для здобувачів вищої освіти спеціальності 052 «Політологія» вирішення актуальних проблем запобігання та протидії корупції є важливим етапом їх професійної підготовки задля підтримки внутрішньої безпеки від впливу негативних корупційних проявів.

Пропоновані методичні рекомендації для практичної роботи з дисципліни «Антикорупційна політика» містять коротку характеристику про тему та перелік завдань, що дозволяє розширити та закріпити опрацьований лекційний матеріал.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/3

МОДУЛЬ 1. КОРУПЦІЯ ЯК СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНЕ ЯВИЩЕ, ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Тема 1. Сутність та поняття корупції

- 1.1. Історичні витoki корупції.
- 1.2. Зміст та класифікація причин корупції.
- 1.3. Сутність і поняття вимірювання та оцінювання рівня корупції.

Ключові терміни та поняття:

Корупція, види корупції, побутова корупція, причини поширення корупції, перші згадки про корупцію.

Дати розгорнуту відповідь на ситуаційне завдання:

Запропонуйте та обґрунтуйте заходи завдяки яким можна попередити настання корупційних ризиків у діяльності державних структур Стародавніх країн.

Виконати завдання: Складіть хронологічну схему/таблицю про розвиток антикорупційної політики в Україні.

Питання для обговорення

1. Що становить предмет і об'єкт корупції?
2. Які риси притаманні соціально-побутовій корупції?
3. Які перші прояви корупції вам відомі?
4. Чому на всіх етапах розвитку держав була присутня корупція?
5. Перелічіть форми прояву корупції стародавніх часів.
6. За якими критеріями класифікують корупцію?
7. Де найчастіше вперше можна було зустрітись з корупційним явищем?
8. Які причини поширення корупції в стародавніх країнах?

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/4

Тема 2. Корупція як суспільно - небезпечне явище.

- 1 Поняття, види та форми корупції.
2. «Високорівнева» корупція.
3. Корупція в середніх ешелонах влади.
4. Корупція «низова».
5. Корупція «від злиднів».

Ключові терміни та поняття:

Суспільство, суспільна корупція, «Високорівнева» корупція, корупційні загрози, небезпечне явище, корупційне явище.

Дати розгорнуту відповідь на ситуаційне завдання

Вам стало відомо, що за надання послуги, яка передбачена посадовою інструкцією і положенням про Ваш структурний підрозділ, працівник може отримати неправомірну вигоду.

Які ваші дії в даній ситуації? Що вам необхідно зробити у разі отримання працівником неправомірної вигоди?

Яких заходів слід дотримуватись для попередження таких випадків?

Виконати завдання: Складіть порівняльну таблицю визначення поняття «корупція» з точки зору права, соціології, політології, психології, кримінології.

Питання для обговорення

- 2.1. Об'єктивні причини поширеності корупції в Україні.
- 2.2. Суб'єктивні причини поширеності корупції в Україні.
- 2.3. Ознайомитись з Резолюцією «Практичні заходи боротьби з корупцією».
- 2.4. Навести «Двадцять керівних принципів боротьби проти корупції».
- 2.5. Соціальні корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (низька освіченість суспільства; слабкість громадянського суспільства тощо).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/5

Тема 3. Нормативно-правова база антикорупційної діяльності в Україні.

1. Закону України «Про боротьбу з корупцією» 1995 року.
2. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» 2011р.
3. Закон України «Про запобігання корупції» 2015 року.
4. Сучасні механізми запобігання та протидії корупції в органах місцевої влади.

Дати розгорнуту відповідь на ситуаційне завдання

Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» державні службовці зобов'язані щорічно подавати декларацію. Які наслідки для подолання корупції, як позитивні, так і негативні, на Вашу думку, тягне за собою притягнення до відповідальності? Наскільки, на Вашу думку, вимога декларування є ефективним інструментом протидії корупції? Запропонуйте способи сприяння зниженню рівня корупції на державній службі?

Питання для обговорення:

1. Поняття антикорупційного законодавства та його місце у системі законодавства України.
2. Становлення антикорупційного законодавства України.
3. Система антикорупційного законодавства України.
4. Проблемні питання застосування антикорупційного законодавства України.
5. Напрямки удосконалення антикорупційного законодавства України

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/6

Тема 4. Засади забезпечення державної антикорупційної політики.

1. Проблематика формування та реалізації державної антикорупційної політики.
2. Формування негативного ставлення до корупції.

Ключові поняття та терміни:

Державна політика, політика, державна антикорупційна політика, забезпечення антикорупційної політики.

Дати розгорнуту відповідь на ситуаційне завдання

Заступник начальника управління (державний службовець категорії Б), у вересні 2024 року отримав подарунок (планшет вартістю понад 55500 грн.) від свого колеги, який працює заступником голови однієї із районних державних адміністрацій. У вересні цього ж року він отримав на день народження подарунок (годинник вартістю 47555 грн.) від співробітників свого управління (які є держслужбовцями категорії В).

1. Визначте, чи є зазначені особи суб'єктами, на яких поширюється дія Закону України «Про запобігання корупції». Свою відповідь обґрунтуйте.

2. Встановіть, чи містять діяння особи яка отримала подарунки, ознаки корупційного правопорушення. Відповідь обґрунтуйте.

3. Визначте, чи порушено обмеження, встановлені Законом України «Про запобігання корупції» усіма учасника. Обґрунтуйте.

4. Яку відповідальність може потягнути за собою порушення цих обмежень? Обґрунтуйте.

Питання для обговорення:

1. Засади державної антикорупційної політики у вітчизняному законодавстві.
2. Правова регламентація функціонування Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/7

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. АНТИКОРУПЦІЙНА СТРАТЕГІЯ ДЕРЖАВИ, ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА СТРУКТУРА ОРГАНІВ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Тема 5. Мета та пріоритетні завдання державної антикорупційної політики.

1. Усунення причин і умов, що зумовлюють виникнення корупції.
2. Відкритість та гласність при прийнятті рішень та оприлюдненні їх у засобах масової інформації, як складова антикорупційних заходів в державних установах.

Ключові поняття та терміни:

Мета антикорупційної політики, завдання антикорупційної політики, причини виникнення корупції, корупціогенний чинник.

Питання для обговорення:

1. Поняття корупціогенних чинників, важливість їх усунення для антикорупційної діяльності.
2. Основні підходи до класифікації корупціогенних чинників.
3. Політичні корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (несприятливі характеристики політичної еліти; політична нестабільність; недосконалість механізмів взаємовідносин органів державної влади з політичними партіями; відсутність стійких традицій демократії; недоліки регулювання державою фінансування політичних партій тощо).
4. Економічні корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (надлишкове втручання держави у економіку; недоліки системи оплати праці державних службовців; неадекватна податкова політика; низький рівень економічного розвитку; висока забезпеченість країни природними ресурсами тощо).
5. Соціальні корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/8

(низька освіченість суспільства; слабкість громадянського суспільства тощо).

6. Правові корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (нерозвиненість антикорупційного законодавства; прогалини у правовому регулюванні суспільних відносин; суперечності між положеннями різних нормативно-правових актів; заплутаність та розпорошеність правового регулювання тощо).

7. Управлінські корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (слабка дієвість державного контролю; структурно-функціональні недоліки системи державних органів; непрозорість їх діяльності; невпорядкованість загальної адміністративної процедури; нерозвиненість адміністративного судочинства; недоліки надання адміністративних послуг тощо).

8. Психологічні корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (виробництво за допомогою ЗМІ корупційних стереотипів; гіперболізація у суспільній свідомості корумпованості державного апарату; поширення думки про безглуздість індивідуальної протидії корупції тощо).

9. Культурно-етичні корупціогенні чинники, їх виявлення та можливості усунення (відсутність надособистісних цінностей, ідеалів та моральних заборон; розходження між суспільними уявленнями про корупцію та її законодавчим визначенням; існування подвійних моральних стандартів щодо корупції; нерозуміння гостроти корупційної проблеми у суспільстві тощо).

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/9

Тема 6. Антикорупційна стратегія України — один із пріоритетів запобігання та протидії корупції.

1. Види антикорупційних стратегій.
2. Антикорупційна стратегія та державна програма, яка розробляється Національним агентством з питань запобігання корупції.
3. Рекомендації, надані Групою держав проти корупції (GRECO) за результатами четвертого раунду оцінювання України, а також рекомендацій, наданих Україні в рамках моніторингу Стамбульського плану дій для країн Антикорупційної мережі країн ОЕСР.

Ключові поняття та терміни:

Стратегія, антикорупційна стратегія, програма, державна програма, державні рекомендації.

Питання для обговорення:

1. Антикорупційна діяльність міжнародних організацій:
 - 1.1. Організація Об'єднаних Націй;
 - 2.2. Рада Європи (Група держав проти корупції – GRECO);
 - 2.3. Інтерпол.
2. Документи Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO).
3. Антикорупційні механізми, передбачені Кримінальним кодексом України та Кримінальним процесуальним кодексом України.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/10

Тема 7. Механізми реалізації антикорупційної стратегії.

1. Структура механізму реалізації антикорупційної стратегії.
2. Запобігання корупції у сфері публічного управління та адміністрування: у представницьких органах влади; створення добросесної публічної служби; діяльності органів виконавчої влади; у сфері державних закупівель.

Ключові поняття та терміни:

Добросесність, добросесна публічна служба, громадський контроль.

Питання для обговорення:

1. Інститути громадянського суспільства як важливі суб'єкти антикорупційної діяльності.
2. Шляхи підвищення ролі громадянського суспільства у антикорупційній діяльності.
3. Забезпечення прозорості діяльності органів публічної влади як важливий антикорупційний напрям.
4. Інституційне забезпечення реалізації права громадян на доступ до інформації.
5. Підходи та засоби інформування громадян про діяльність органів публічної влади.
6. Законодавчі можливості участі громадськості у запобіганні корупції в Україні.
7. Роль ЗМІ у антикорупційній діяльності.
8. Організаційні механізми антикорупційної співпраці державних органів з громадськими організаціями і громадянами в Україні.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/11

Тема 8. Державний та громадський контроль за реалізацією антикорупційної стратегії

1. Державний контроль за реалізацією стратегії здійснюють: Президент України; Верховна Рада України; Уряд України та спеціально уповноважений орган (особа) з питань антикорупційної політики в межах їхніх повноважень, визначених Конституцією і законами України; центральні органи виконавчої влади України; спеціально уповноважені суб'єкти, утворені відповідно до законів України, в межах своїх повноважень забезпечують виконання передбачених чинними законодавством завдань щодо реалізації Стратегії; інші органи виконавчої влади, місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування забезпечують виконання завдань щодо протидії та запобіганню корупції в межах своїх повноважень

Питання для обговорення:

1. Принципи й інституційна база громадського контролю: зарубіжний досвід та вітчизняні реалії.
2. Методи громадського контролю у міжнародній та вітчизняній практиці.
3. Основні проблеми громадського контролю за діяльністю органів публічної влади в Україні.
4. Умови дієвості громадського контролю для запобігання та протидії корупції.
5. Критерії ефективності взаємодії держави та громадянського суспільства у запобіганні корупції.
6. Антикорупційний потенціал вітчизняний громадських організацій.
7. Можливості залучення широкої громадськості до антикорупційної діяльності.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/12

Тема 9. Інституційні та функціональні конфлікти інтересів у системі публічної адміністрації

1. Особи, на яких поширюються вимоги щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів та обмеження щодо запобігання корупції.
2. Конфлікт інтересів та його складові.
3. Службові повноваження та їх дискреційний характер.
4. Обов'язки у зв'язку з наявністю конфлікту інтересів.
5. Особливості врегулювання конфлікту інтересів, що виник у діяльності окремих категорій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування.

Дати розгорнуту відповідь на ситуаційне завдання

До фінансового управління установи, що належить до сфери управління МВС, на посаду головного спеціаліста було призначено брата керівника цього управління.

Чи було правомірним таке призначення? Які подальші дії керівника в цій ситуації? Чи може керівник приймати будь які дії в даній ситуації?

Чи виникає в цьому випадку конфлікт інтересів? З якого моменту виникне реальний конфлікт інтересів (чи виникне взагалі)?

Які варіанти вирішення конфліктної ситуації ви можете запропонувати?

Питання для обговорення:

1. Потенційний і реальний конфлікт інтересів (спільне та відмінне).
2. Особливості притягнення осіб до відповідальності за порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності чи за порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків.
3. Впровадження стандартів доброчесності в органах державної влади.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/13

Тема 10. Система антикорупційних органів України

1. Класифікація спеціалізованих державних антикорупційних інституцій.
2. Правове регулювання та функції Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК)
3. Правове регулювання та функції АРМА
4. Завдання та корупційні злочини, віднесені до підслідності Державного бюро розслідувань (ДБР)
5. Завдання та повноваження Національного антикорупційного бюро України. Корупційні злочини, віднесені до підслідності НАБУ
6. Завдання та повноваження Національного агентства з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА).
7. Міжвідомчий науково-дослідний центр по боротьбі з організованою злочинністю (МНДЦ)
8. Національна поліція України у протидії корупції

Виконати завдання: Порівняйте систему антикорупційних органів України з системою антикорупційних органів в одній з країн-членів Європейського Союзу (за власним вибором)

Дати розгорнуту відповідь на ситуаційне завдання

Ви помітили, що працівник вашої установи використовує закріплене за ним майно для особистих потреб.

Яку модель поведінки оберете Ви? Зважаючи на норми Закону України «Про запобігання корупції» розробіть заходи щодо запобігання корупційним та пов'язаним з корупцією правопорушенням

Питання для обговорення:

1. Поняття антикорупційних органів та їх місце в системі органів державної влади.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 31/14</i>

2. Види антикорупційних органів України, їх структура, функції та повноваження.

3. Повноваження правоохоронних органів в антикорупційній сфері.

4. Повноваження інших органів державної влади в антикорупційній сфері.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/15

Тема 11. Заходи, спрямовані на запобігання й протидію корупції

1. Загальні цілі та принципи запобігання і протидії корупції.
2. Класифікація механізмів попередження та протидії корупції.
3. Запобігання корупції шляхом виявлення та усунення корупціогенних чинників.
4. Правила етичної поведінки.
5. Захист викривачів.
6. Формування антикорупційної культури українського суспільства

Виконати завдання: Нижче наведено принципи запобігання та протидії корупції. Розставте принципи по важливості (на власний розсуд) і обґрунтуйте чому саме на таке місце ви його винесли.

- принцип верховенства права;
- принцип законності;
- принцип системності;
- принцип комплексного здійснення правових, політичних, соціально-економічних, інформаційних та інших заходів;
- принцип об'єктивності;
- принцип наукової обґрунтованості;
- принцип економічної доцільності;
- принцип взаємодії владних структур з інститутами суспільства і населення;
- принцип пріоритетності запобіжних заходів;
- принцип невідворотності відповідальності за вчинення корупційних правопорушень;
- принцип відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування;
- принцип участі громадськості;
- принцип забезпечення відновлення порушених прав і законних інтересів, відшкодування збитків, шкоди, завданої корупційним правопорушенням.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/16

Дати розгорнуту відповідь на ситуаційне завдання

Запропонуйте заходи, які можливо взяти в межах відповідних посадових повноважень з метою зниження рівня корупційних ризиків або запобігання проявам корупції в органах державної влади області.

1. Зазначте проблемні питання, на вирішення яких буде спрямована реалізація заходів.

2. Визначте учасників втілення заходів (у тому числі громадського сектору суспільних відносин), а також їх функції.

Питання для обговорення:

1. Сутність поняття антикорупційної культури.

2. Способи формування антикорупційної культури громадськими організаціями.

3. Шляхи розвитку антикорупційної культури українського суспільства громадськими організаціями.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/17

Тема 12 Сучасні проблеми відповідальності за корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення та усунення їх наслідків

1. Види юридичної відповідальності державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

2. Особливості притягнення до дисциплінарної відповідальності та види стягнень.

3. Процесуальні аспекти виокремлення адміністративних правопорушень та застосування адміністративних стягнень

Ключові поняття та терміни: відповідальність, види відповідальності, правопорушення, корупційне правопорушення.

Виконати завдання: Зробіть підбірку резонансних корупційних справ, які були відкриті.

Дати розгорнуту відповідь на ситуаційне завдання

До Вас звернувся Ваш близький родич з проханням надати послугу, яка належить до кола Ваших посадових обов'язків, за надання цієї послуги ви отримаєте % у статутному капіталі.

1. Чи можливо надати послугу без порушень чинного законодавства?

2. Які кроки будуть здійснені Вами для задоволення звернення громадянина і уникнення конфлікту інтересів?

3. Чи будуть Ваші дії порушенням корпоративної культури? Відповідь обґрунтуйте.

4 Чи передбачена відповідальність за надання таких послуг? Яка?

Питання для обговорення:

1. Поняття та ознаки корупційного правопорушення.

2. Види корупційних правопорушень.

3. Відповідальність за різні види корупційних правопорушень:.

Кримінально-правова відповідальність; Адміністративна відповідальність.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	<i>Екземпляр № 1</i>	<i>Арк 31/18</i>

4. Кримінально-правові заходи протидії корупції.
5. Адміністративно-правові механізми протидії корупції.
6. Поняття «антикорупційної експертизи».
7. Громадські механізми протидії корупції

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/19

Орієнтовний перелік питань для модульного контролю

1. Історичні корені поняття "корупція".
2. Сучасні підходи до розуміння корупції.
3. Корупція як невід'ємний атрибут держави.
4. Еволюція розуміння корупції у вітчизняному законодавстві.
5. Основні форми корупції.
6. Корупція як інституційна пастка.
7. Деструктивні наслідки корупції для суспільства (політичні, економічні, соціальні, духовно-моральні).
8. Громадяни держави як головні жертви корупції.
9. Поняття, загальна характеристика та різновиди політичної корупції.
10. Сутність та різновиди захоплення (привласнення) держави.
11. Поняття й особливості адміністративної та побутової корупції.
12. Вплив культури суспільства на рівень корупції.
13. Дослідження міжнародної організації Transparency International у галузі корупції.
14. Дослідження корупції інших міжнародних організацій.
15. Сутність та необхідність антикорупційної політики в публічному управлінні.
16. Розуміння місії антикорупційної політики.
17. Загальні напрями антикорупційної політики.
18. Запобігання корупції як пріоритет антикорупційної політики.
19. Поняття запобігання корупції: сучасні підходи.
20. Основні складові суспільної організації, що спрямована на запобігання корупції.
21. Двадцять керівних принципів боротьби з корупцією Ради Європи.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/20

22. Основні групи принципів антикорупційної діяльності в публічному управлінні.

23. Загальні принципи антикорупційної діяльності: зміст та основна характеристика.

24. Критична важливість політичного забезпечення антикорупційної діяльності.

25. Сутність системності антикорупційної діяльності.

26. Наукове забезпечення антикорупційної діяльності.

27. Зміст правових принципів антикорупційної діяльності.

28. Характеристика управлінських принципів антикорупційної діяльності.

29. Значення реформи публічного управління для запобігання корупції.

30. Принцип етизації та його практичне втілення.

31. Сутність та реалізація принципу відділення влади від бізнесу.

32. Принцип використання економічних механізмів для зменшення рівня корупції.

33. Принципи взаємодії держави та суспільства у антикорупційній діяльності.

34. Необхідність антикорупційної стратегії та її основні різновиди.

35. Сутність стратегічного підходу "війни" з корупцією.

36. Переваги та недоліки стратегії "війни" з корупцією.

37. Сутність стратегічного підходу системного усунення причин корупції.

38. Багатовекторна стратегія боротьби із захопленням держави і адміністративною корупцією Світового банку.

39. Антикорупційна стратегія Нідерландів.

40. Типова стратегія усунення причин корупції на митниці Міжнародного валютного фонду.

41. Переваги та недоліки стратегії системного усунення причин корупції.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/21

- 42.Сутність стратегічного підходу "свідомої пасивності" щодо корупції.
- 43.Переваги та недоліки стратегії "свідомої пасивності" щодо корупції.
- 44.Підхід системного усунення причин корупції як основа антикорупційної політики для конкретної країни. 45.Поняття корупціогенних чинників.
- 46.Сучасні класифікації корупціогенних чинників.
- 47.Зміст та основна характеристика політичних корупціогенних чинників.
- 48.Роль політичної еліти у зменшенні рівня корупції.
- 49.Економічні корупціогенні чинники: сутність та особливості.
- 50.Вплив політичних партій на рівень корупції.
- 51.Оплата праці державних службовців як чинник впливу на рівень корупції.
- 52.Соціальні корупціогенні чинники.
- 53.Загальна характеристика правових корупціогенних чинників.
- 54.Типові корупціогенні чинники, пов'язані з недосконалістю законодавства та його невідповідністю суспільним реаліям.
- 55.Сутність та значення антикорупційної експертизи.
- 56.Загальна характеристика управлінських корупціогенних чинників.
- 57.Конфлікти інтересів при поєднанні у державних органах різних типів функцій.
- 58.Нерозвиненість адміністративного судочинства як корупціогенний чинник.
- 59.Корупціогенні чинники, пов'язані з наданням адміністративних послуг.
- 60.Поняття та негативна роль інформаційної корупції.
- 61.Культурно-етичні корупціогенні чинники.
- 62.Виявлення та усунення корупціогенних чинників як ядро антикорупційної політики.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/22

63.Сукупність універсальних напрямів реалізації антикорупційної політики щодо запобігання корупції.

64.Корекція законодавства для зменшення причин корупції.

65.Удосконалення засад формування і організації вищих органів державної влади як антикорупційний напрям.

66.Усунення корупціогенних чинників через структурно-функціональне упорядкування системи органів виконавчої влади.

67.Зміна принципів державної служби і контроль за майновим становищем представників влади у контексті запобігання корупції.

68.Ефективний контроль за розподілом і витрачанням бюджетних коштів як антикорупційний напрям.

69.Шляхи удосконалення економічної політики для запобігання корупції.

70.Зміцнення судової влади як пріоритетний напрям протидії корупції для перехідних країн.

71.Значення та шляхи формування антикорупційної культури українського суспільства на сучасному етапі.

72.Характеристика основних міжнародних антикорупційних документів.

73.Основний зміст Закону України "Про запобігання корупції".

74.Суб'єкти відповідальності за корупційні правопорушення відповідно до Закону України "Про запобігання корупції".

75.Основні напрями антикорупційної діяльності, передбачені Законом України "Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 рр.". 76.Види злочинів, що пов'язані з корупцією, згідно з Кримінальним кодексом України.

77.Види правопорушень, що пов'язані з корупцією, у Кодексі України про адміністративні правопорушення.

78.Антикорупційні ідеї нового Закону України "Про державну службу".

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/23

79. Підзаконні акти, що регулюють діяльність організаційних структур у сфері антикорупційної діяльності в Україні.

80. Правові засади антикорупційної експертизи.

81. Правова регламентація проведення службових розслідувань.

82. Запобігання корупції через механізм спеціальних перевірок.

83. Правила етичної поведінки державних службовців як інструмент запобігання корупції.

84. Правова регламентація функціонування Єдиного державного реєстру осіб, які вчинили корупційні правопорушення.

85. Класифікація органів з протидії корупції за рівнями публічної влади.

86. Різновиди суб'єктів протидії корупції за функціональним призначенням.

87. Система взаємодії суб'єктів протидії корупції.

88. Роль вищих органів державної влади України у антикорупційній діяльності.

89. Національна рада з питань антикорупційної політики: статус та основні завдання.

90. Основні функції Урядового уповноваженого з питань антикорупційної політики.

91. Спеціальні державні антикорупційні органи як ключовий елемент організаційного забезпечення антикорупційної діяльності.

92. Модель спеціалізованого поліцейського відомства або спецслужби з протидії корупції.

93. Модель координаційного державного органу неполіцейського типу для антикорупційної діяльності.

94. Шляхи забезпечення ефективності діяльності державних антикорупційних органів.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/24

95. Національне антикорупційне бюро України: статус, порядок формування, основні функції, гарантії незалежності.

96. Діяльність Національної поліції України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України у галузі боротьби з корупцією.

97. Національне агентство з питань запобігання корупції як ключова структура у формуванні та реалізації державної антикорупційної політики.

98. Роль Спеціалізованої антикорупційної прокуратури у запобіганні та протидії корупції.

99. Функціонування уповноважених підрозділів (осіб) з питань запобігання та виявлення корупції у апаратах органів виконавчої влади, на підприємствах, в установах та організаціях.

100. Інститути громадянського суспільства як важливі суб'єкти антикорупційної діяльності.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/25

Список рекомендованих джерел і літератури

1. Naumchuk K. Analysis of modern factors influencing the development of anticorruption activities of the state. Socioworld Refereed & reviewed journal Social research & behavioral sciences 2021. Vol. 03. Issue 03. P.116-122
2. Transparency international Ukraine. URL: <http://ti-ukraine.org/>
3. Баранова, Є. Міжнародний досвід захисту викривачів корупції та його імплементація в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2020. №4. С. 224-227
4. Бондаренко О.С. Концепція кримінально-правової протидії корупції: монографія. Суми: СумДУ, 2021. 472 с.
5. Боровик А. Корупційні практики та методи їх подолання у державах Європи. Підприємництво, господарство і право. 2019. №5. С.229-237
6. Васильєва О. І., Васильєва Н. В. Корупція - одна з найактуальніших проблем сучасності. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2019. № 7
7. Галуцько В. Юридичний зміст політичної корупції в Україні. Підприємництво, господарство і право. 2020. №5. С.122-127.
8. Деркач С., Карпова О., Леончук О., Луцик В. Практичний посібник
9. Дика О.С., Наумчук К.М. Соціальний аспект розвитку корупції в процесі розвитку державної антикорупційної політики. Інвестиції: практика та досвід. 2019. Вип. 22. С. 107-111
10. Дика О.С., Наумчук К.М., Тростенюк Т.М. Економічна безпека України в умовах впливу корупції. Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2023. Вип. 4. С. 3-9.
11. Драган І.О, Нонік В.В, Кравчук (Наумчук)К.М. Вплив корупційної діяльності на економічну політику держави. «Вісник ЖДТУ»: Економіка, управління та адміністрування, 2019р. Вип.1(87). С. 174-179
12. Дудоров О. О., Коломоєць Т. О., Кушнір С. М., Макаренков О. Л.

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/26

Загальнотеоретичні, адміністративно- та кримінально-правові основи концептуалізації антикорупційної реформи в Україні: колективна монографія. Запоріжжя, 2019. 476 с

13. Закон України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14 жовтня 2014 р. № 1698-УІІ.

14. Закон України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» від 30 червня 1993 р. № 3341-ХІІ.

15. Звіт ОЕСР другого раунду моніторингу України (Стамбульський план дій, по боротьбі з корупцією

16. Іщук Д. О. Адміністративно-правовий статус спеціалізованих суб'єктів протидії корупції в Україні: моногр. Київ: Вид. дім «Гельветика», 2020. 356 с.

17. Кікалішвілі М.В. Стратегія й тактика протидії корупційній злочинності в Україні: монографія. Запоріжжя: Гельветика, 2020. 415 с

18. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції від 1 січня 2010 р. № 251- У.

19. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією від 1 травня 2010 р. № 252-У.

20. Кубаєнко А., Крижановська О. Антикорупційне право та основи Е-декларування : навч.-метод. посіб. (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання). Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2023. 150 с.
URL: <https://hdl.handle.net/11300/25591>

21. Маслова І.Я. Адміністративно-правове регулювання функціонування національного агентства з питань запобігання корупції. 2022. 296 с.

22. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Запобігання корупції» [галузь

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/27

знань 081 «Право», рівень «Бакалавр»]. уклад.: Н.В. Сметаніна. Х: Нац. юрид ун-т імені Ярослава Мудрого, 2022. - 47 с.

23. Наказ Мін'юсту від 11 січня 2012 р. № 39/5 “Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення”.

24. Наумчук К. М. Формування та реалізація антикорупційної політики держави, як інструмент підвищення ефективності управління. Стратегічні пріоритети розвитку економіки, обліку, фінансів та права в Україні та світі: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 23 січня 2020 р.): у 6 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2020. Ч. 2. 35-37с.

25. Наумчук К.М. Місце євроінтеграційного процесу у виявленні корупційних явищ в Україні. IV Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції “Перспективи розвитку управлінських систем у соціальній та економічних сферах України: Теорія і практика” 24 листопада 2020 року

26. Наумчук К.М. Особливості формування та реалізації Державної антикорупційної політики. Інвестиції: практика та досвід. 2020. Вип. 4. С. 134-138

27. Наумчук К.М., Тростенюк Т.М. Історичні аспекти розвитку антикорупційної політики. Економічний простір: збірник наукових праць. 2021. Вип.168. С. 11-16.

28. Наумчук, К. М. Державна антикорупційна політика України. Економіка, управління та адміністрування. 2023. Вип. 2(104). С.156-162.
Режим

29. Нонік В.В. Базові методологічні складники формування та реалізації антикорупційної політики в Україні. Публічне управління та митне адміністрування, № 1 (20), 2019. 2019. 86-94.

30. Посібник для уповноваженого підрозділу (особи) з питань

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/28

запобігання та виявлення корупції., Бабакішієва Г.Н., Зеленьак О.П. К., Центр політичних студій та аналітики «Ейдос», 2018. 40 с

31. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2000 р. № 950 «Про затвердження Порядку проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування».

32. Постанова Кабінету Міністрів України від 13 червня 2000 р. № 950 “Про затвердження Порядку проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або органів місцевого самоврядування”.

33. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 жовтня 2014 р. № 563 «Деякі питання реалізації Закону України «Про очищення влади».

34. Постанова Кабінету Міністрів України від 16 листопада 2011 р. № 1195 “Про затвердження Порядку передачі дарунків, одержаних як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним установам чи організаціям”.

35. Постанова Кабінету Міністрів України від 25 березня 2015 р. № 171 «Про затвердження Порядку проведення спеціальної перевірки стосовно осіб, які претендують на зайняття посад, які передбачають зайняття відповідального або особливо відповідального становища, та посад з підвищеним корупційним ризиком, і внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України».

36. Постанова Кабінету Міністрів України від 29 квітня 2015 р. № 265 «Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015-2017 роки».

37. Про засади державної антикорупційної політики на 2020-2024 роки: проект Закону України від 21 верес. 2021 р. URL: <http://w1.c>

Житомирська політехніка	МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» Система управління якістю відповідає ДСТУ ISO 9001:2015	Ф-21.05-05.01/ 052.00.1/Б/ОК35- 2024
	Екземпляр № 1	Арк 31/29

1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70007.

38. Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. у трьох томах, м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15-28 квітня 2022 р.; ред. колегія: І.О. Дегтярєва, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Т. 1. К.: ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. 213 с.

39. Роз'яснення Мін'юсту “Корупційні ризики в діяльності державних службовців” від 12 квітня 2011 р.

40. Цаль-Цалко Ю. С., Якобчук В. П., Косянчук С. Г. Антикорупційна політика у сфері публічного управління. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 11. URL: <https://doi.Org/10.32702/2307-2156-2020.11.2>.